

Matias Mäkinen

JOHTOON VAI JÄLKEEN? Teknologia ratkaisee Suomen ja maailman tulevaisuuden

katso siv. 5

KJ

KAUNEIMMAT
Joululaulut

BOCK'S CORNER BREWERYN RAVINTOLASSA
18.12. KLO 16.30 JA 18.30
TERVETULOA!

HARD TALK
ANTTI KURVINEN

KULTTUURI KRIISIIN
KAUTTA KASVUUN
katso siv. 4

HAMMAS-
PROTEESIT
Erikoishammas-
teknikolla
• uudet kokoproteesit
• tiivistyks ja korjaus jopa odotessa!
• hammasproteesien tarkastus ilmaiseksi!
• takuutyö

Soita ja varaa aikasi!

VAASA 312 1233
Kauppapuistikko 20B

LAIHIA 477 0744
Kauppatie 5

MAALAhti 347 8080
Köpingvägen

VINTERTANKAR

Utanför mitt skrivkammarfönster flyger småfåglarna av och ann till matningsplatsens fröautomater och fettkorvar. Blåmesar, talgoxar, en svartmes och många pilfinkar i brådksa och i oordning. Nedanför fröautomaterna plockar två fasanhönor i sig av spillet. På andra sidan huset sitter några grannröda domherrar tillsammans med sina mera anspråkslöst färgade domfruar och tömmer syrenernas frökapslar på näringrika frön. Domherrarna är specialister på att hitta frön av olika slag på både odlade och vilda växter. Först när syrenerna är tömda på sina frön flyttar domherrarna över till fröautomaterna för att äta solrosfrön – eller så flyger de bort till nästa trädgård för att plocka frön ur syrenerna där. Domherrarna är inte lika snabba att hugga in på matningsplatsernas utbud av frön som mesarna och pilfinkarna. De klarar sig gott på egen hand.

Småfåglarna har bråttom att fylla på energiförråden för det har snöat under natten och termometern visar på minus tio grader. Vintern har kommit med andra ord men hur länge den stannar vet vi inte. I dessa uppvärmda tider är vintern den årstid som har drabbats mest med kortare och våtare vintrar som följd, och samtidigt mörkare. Redan nästa vecka

kan snön regna bort och markerna mörkna igen. Just den här tiden på året i slutet av november och hela december månad inser vi hur viktig snön är för vår trivsel och för naturen. Snön lyser upp dagarna och förlänger dem med minst två timmar och i naturen skyddar snötäcket växter och småkryp från kölden.

Det är eftermiddag då jag skriver den här texten och redan märks det att dagen sakta skymmer. Det är därför som småfåglarna hastar på med fröna och fettkorvorna. De vill hinna tanka så mycket värmande bränsle som möjligt innan dagen tar slut och det är dags att krypa till kojs och sova bort den långa och mörka vinternatten. Mesarna och pilfinkarna söker sig till sina övernattningsholkar på gården och på granngårdarna, medan domherrarna flyger bort till tät granar där de övernattar. Fasanhöorna har inte långt till sin övernattningsplats, den tät granhäcken hos grannarna i nordost där fasanerna kryper in i den mer än manshöga och tät granhäcken. Där är de bra skyddade mot nattens kattor och rävar och mot gryningstimmens jagande hökar.

Tidigare på dagen gick jag mitt dagliga långa stråk för motionens skull och för att syresätta kroppen grundligt. Och så

är det alltid intressant att följa med de små skiftningarna i årstidens gång. Det nya snötäcket avslöjade att fältharar och kattor varit i farten efter snöfallet, fasaner och ekorrar likaså och ställvis sorkar och möss. Vintersnön avslöjar alltid de fåglar och däggdjur som rör sig i snöiga marker – snön förråder dem mer än vad privatdetektiver förmår. Som pricken över i:et kunde jag sätta en ensam varg till den korta spårlisten.

Vargen hade kommit gående längs en strandlinje, svängt in på den ås där vägen går, gått rakt över åsen och vägen och försunnit ner i en björk- och videbevuxen däld där både skogsharar och fältharar håller till. Kanske hade vargen fått korn på någon hare i dälden och fått sig en mättande harstek på småtimmarna? Någon större varg var den inte frågan om utan en mindre varg på ensamt strövtåg, kanske en ung hona som sett sig omkring i det stora vargreviret kring staden. Ja, i själva verket ingår staden i vargarnas revir trots att de mera sällan besöker själva staden, stryker bara förbi i utkanten under nättarna. Förmodligen är det de många hararna som lockar enstaka besökande vargar till nattliga besök.

Längs vägen på åsen finns några egnahemshus utspridda och vid tre av

gårdarna var snöskottningen i full gång. Rödkindade och glada hälsade gårdsägarna när jag kom gående. Vintersnön var välkommen. Den skänkte snöskottarna nyttighetsmotion och rikligt med syre som omväxling till innesittandet. Alla är inte intresserade av att ge sig ut på vandring varje dag för vandrandets skull. Det ingår inte i deras vanor helt enkelt. Men snöskottningen då? Jo, visst skottar man egen gård. Det är bara trevligt och uppiggande – och så kan man belöna sig själv med het och välsmakande glögg när jobbet är gjort.

För det stora flertalet insekter är vintertiden vilotid då insekterna beroende på att övervintrar passivt som ägg, lary, puppa eller vuxen – om man inte tillhör myrorna förstås för då övervintrar man alla i lag nere i myrboets gångar under marken. Där är det mörkt och någorlunda varmt, tillräckligt i alla fall för att

riilen den minst nogräknade av sig. Den kan övervintra ganska öppet hängandes i ett grässtrå eller under en kvist.

Det gemensamma har de här övervintrande fjärilarna att de hänger upp och ner under övervintringen. Tydlig maste de hänga så för att kroppen skall kunna vara i vinterdvala. För några år sedan fick jag lära mig detta handgripiligen en höst på skäristugan. När de ordinarie sommarbåtarna var indragna i båthuset och jag vända roddekan på rätt köl för att ro över stugsundet upptäckte jag fyra påfågelögona som hade sökt sig in under ekan och klamrat sig fast i bordläggningen framme i fören där bordläggningen var mer eller mindre horisontell.

Överraskad av de vintervilande fjärilarna betraktade jag dem en stund och undrade vad jag skulle ta mig till med dem. Under tiden började de sakta röra på sig och slog till slut ut vingarna. Påfågelögo-

gar kan snön krylla av hoppstjärtar, eller snöloppor som de ofta kallas i folkmun, som i tusental har sökt sig upp på snön och fjädrar i väg över snön i långa hopp – åtminstone mätt med hoppstjärtarnas mått. Hoppstjärtarna är bara några millimeter långa. För att se dem närmare behöver man ett förstoringsglas eller en lupp.

Men det behöver man inte när man skall betrakta en vintermygga närmare. Vintermyggen är åtta till tio millimeter stor, nästan helsvart, långbent och med glasklara vingar. Ibland ser man vintermyggorna flyga flera tillsammans stilla frostiga dagar över en stubbe eller myrstack eller bredvid en liten gran. Har man tur får man syn på enstaka vintermyggor som går på snön, till synes obekymrade över att termotern visar två minusgrader. Vintermyggans mörka kropp suger i sig direkt solsken, och även

Övervintrande påfågelögon inunder roddekan.

Vintermyggen är ett under i tysta vinterskogar.

myrorna skall överleva tillsammans till våren då liver återvänder och myrsamhället än en gång sjuder av liv.

En del fjärilar övervintrar som fullvuxna. Till de här övervintrarna hör praktfjärilarna nässelfjäril, påfågelöga, sorgmantel och citronfjäril. De övervintrande fjärilarna har kläckts under senare delen av sommaren och flyger omkring några veckor, besöker blommor och savande björkar och fallfrukt i trädgårdar för att tanka fruktsocker och fylla på energiförråden inför vintern. Sedan söker de upp ihåliga trädstammar, tätrotvältor, rishögar och andra skyddade ställen där de kryper in för att vänta ut vintern. Av de fyra arterna är citronfjäril

Fasanerna övernattar i grannens täta granhäck.

nen hade vaknat till när de svängdes rätt väg och nu blev det skyndamt att rädda dem. I ilfart transporterade jag dem en och en i kupade händer till båthuset där fjärilarna snabbt kröp in under några trasmattor som hängde över en tvärslå. I skydd av mattorna fortsatte påfågelögonen sin avbrutna vinterdvala och vaknade först på våren när jag tjärade trädåsen i april månad. Då flög fjärilarna ut ur båhuset, ut i värmande solsken till blommande vide och blåsippor.

Under vintern finns några aktiva insekter som har anpassat sig till vinterförhållandena. Det är märkligt att få syn på de här insekterna i en snöig och vinterstilla skog. Under milda vinterda-

ulen hade vaknat till när de svängdes rätt väg och nu blev det skyndamt att rädda dem. I ilfart transporterade jag dem en och en i kupade händer till båhuset där fjärilarna snabbt kröp in under några trasmattor som hängde över en tvärslå. I skydd av mattorna fortsatte påfågelögonen sin avbrutna vinterdvala och vaknade först på våren när jag tjärade trädåsen i april månad. Då flög fjärilarna ut ur båhuset, ut i värmande solsken till blommande vide och blåsippor.

Nu får vi bara hoppas att vintern håller i sig och att snön ligger kvar. Och att åtminstone några dagar blir molnfria i december så att vi kan njuta av blanka isar i skärgården dekorerade med vita frostblommor. Det behöver också vinternaturen för att må riktigt bra.

Text och foto: Hans Hästbacka

MJUKDJUREN ÖVERLÄTS TILL BARNAVDELNINGEN PÅ VASA CENTRALSJUKHUS

Årssets mjukdjursinsamling är förbi och det har även i år varit mycket givande att få ordna insamlingen. Jag är tacksam över alla kontaktpersoner runt om i Österbotten som även denna gång ställt upp.

I år är det tionde året som insamlingen ordnades och under dessa tio år har vi fått in många många mjukdjur som har gett glädje till sjuka barn. Nu speciellt när vi lever under en pan-

demi är det kanske extra viktigt att vi kommer ihåg barnen och deras mående. Att barnet får ett mjukdjur kan ha stor betydelse för trygghetskänslan.

I år fick vi in hela 1329 stycken mjukdjur, vilket betyder att vi nådde målet med råge. Ett stort TACK till alla som varit med i insamlingen och donerat ett eller flera mjukdjur.

Personalen på barnavdelningen är glada över dessa bidrag och att de har möjlighet att ge sjuka barn ett mjukdjur när de kommer till sjukhuset. Barnet får även ta hem sitt nya mjukdjur. Om läkaren eller skötare ska tex titta i barnets öron kan man först titta i mjukdjurests öron och låta även barnet titta, på detta sätt kanske själva undersökningen för barnet inte är så skrämmande när barnet sett hur det går till.

Jag har under dessa år fått ta emot väldigt positiv feedback från föräldrar som bland annat säger att det mjukdjur som deras barn fått under sin sjukhusvistelse har blivit väldigt viktigt för barnet.

Eva-Maria Strömsholm

HARDTALK: Kulttuurin tuki ja rooli muutoksessa

WIC Science kanavalla vierailut tiede- ja kulttuuriministeri Antti Kurvinen pitää suomalaisen kulttuurin nykytilannetta sekä valoisana että hankalana. Kulttuurituotteet musiikin ja elokuvan aloilta haalivat menestystä maailmalla, mutta samaan aikaan korona-aikana moni toimija jätti alan. Lisäksi kulttuurin rahoitukseen on tulossa muutoksia Veikkaus-varoista tulevan rahoitukseen vähetessä.

Ministeri Antti Kurvinen nostaa esille kulttuurin merityksen myös muiden ministeriöiden, esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön, alueilla. Kurvisen mukaan ministeriöiden toiminta on nyt liian siiloutunutta ja yhteistyössä on vielä

paljon raja-aitoja. Uudenlaisella yhteistyöllä voisi olla merkitystä myös kulttuurin rahoituksen kannalta.

Vaikka ministeri pitää julkista tukea jatkossakin pohjana kulttuurin, urheilun ja tieteen toiminnolle, kannustaa hän samalla toimijoita kehittämään kumppanuuksia ja omavarainhankintaa. Esimerkiksi yritysten roolia kulttuurin tukemisessa pitäisi kasvattaa. Vähän samoin, kuin on urheilun puolella tehty jo nyt.

Miten kulttuurin rooli voisi muuttua jatkossa laajemmaksi ja osaksi kaikkea tekemistä? Katso haastattelu YouTubessa WIC Science Channel -kanavalta.

Miksi WIC Science Channel?

Koska harvalla on aikaa tai intoo perehtyä joskus hyvin monimutkaisiin ja usein vielä englanninkielisiin tiedejulkaisuihin. Teemme siis asian helpommaksi. Haluatko siis pysyä kärryllä tieteen, teknologoiden ja yhteiskunnan kehityksestä? Se onnistuu helposti käyttämällä vain muutama minuuti viikossa kanavan seuraamiseen.

JOHTOON VAI JÄLKEEN?

Teknologia ratkaisee Suomen ja maailman tulevaisuuden

Suomalaiset ajattelevat itsensä teknologiakansaksi. Nokia, Supercell, Rovio ja Oura ovat viime vuosikymmenten kansainvälistä menestystarinoita. Eurooppalaisessa vertailussa Suomi sijoittuu vuodesta toiseen digitaalisen talouden ja yhteiskunnan arvioissa ykköseksi. Myös koko maailman kattavassa vertailussa olemme USA:n kanssa kärkisijoilla. Suomen vahvuus muihin verrattuna ovat erityisesti kansalaisten digitaidot sekä julkishallinnon digitaaliset palvelut.

Vahva hyvinvointivaltio ja yhdenvertaisuus on p minimi, muttei riittää edellytys sille, että pärjäämme. Tulevaisuutemme ratkaisee ennen kaikkea se, miten onnistumme valjastamaan uuden teknologian käyttöönme.

Vaasalaisille tutuimpia aloja, joita teknologia on mullistamassa on energiajärjestelmä. Ensimmäisenä fossiilisten polttoaineiden kuormasta vapautuva valtio vapautuu myös valtavasta kuluerastä.

Opetuksessa reaalialkainen konetulkku ja virtuaalitodellisuus mahdollistavat luokkahuonemaisen osallistumisen minne päin tahansa maailmassa.

Tervydenhuollossa kodin laitteilla tehtävä diagnostiikka ja tekniikka auttavat huomaamaan sairaudet ennen niiden puhkeamista ja suosittelevat yksilöllistä hoitoa.

Teknologia kaiken edellä kuvatun ja paljon muun aikaan saamiseksi on jo hyvin pitkälti olemassa. Kysymys on ennen kaikkea siitä, miten onnistumme sen käyttöönnotossa. Kriittisiäasioita ovat:

1. Myönteinen suhtautuminen muutoksiin, minkä pohjana ovat kaikille

riittävät perustaidot. Teknologian hyödyntämisen mahdollisuudet ja perustaidot on saatava kiinteäksi osaksi opetusta koko koulupolulle.

2. Jokaisen aitoa mahdollisuutta hyötyä muutoksesta. Tarvittavien yhteyksien ja laitteiden on oltava jokaiselle turvattu perusoikeus.
3. Daten hyödyntämistä oikein. Jokaisella ihmisellä on oltava aito määräysvalta itsestään kerätyn tiedon kaupalliseen käyttöön ja edelleen luovuttamiseen. Julkisen sektorin on kyettävä hyödyntämään myös yksityisten keräämää dataa tehokkaammin päätöksenteon ja yhteiskunnan toiminnan tehostamiseksi.
4. Edelläkävijyys. Investoinnit tutkimukseen ja tuotekehitykseen sekä uuden teknologian käyttöönnottoon on saatava nykyistä huomattavasti korkeammalle tasolle. Tämä koskee sekä julkisia, että yksityisiä toimijoita.
5. Julkisissa hankinnoissa on helpottava uuden teknologian hyödyntämistä. Tämän aikaansaamiseksi on voitava hankinnassa ilmoittaa tavoiteltu vaikutus ja varsinainen tarve eikä tarkkaan määritelty teknologiaa. Uudempi teknologia on voitava ottaa käyttöön myös korkeammasta hinnasta huolimatta, kun parempi kokonaistaloudellisuus voidaan osoittaa.
6. Sääntelystä on kautta linjan tehtävä teknologianeutraalia. Ei suosita yhtäkään teknologiaa, vaan otetaan käyttöön sosiaalisesta, ekologisesta ja taloudellisesti parhaat teknologiat ilman lakeihin ja asetuksiin tehtyjä teknologiarajauksia.
7. Kuntien on omassa toiminnassaan hyödynnettävä mahdollisimman paljon uutta teknologiaa. Tämä kannustaa myös paikallisia yrityksiä uuden kehittämiseen ja auttaa niitä uusille markkinoille.
8. Korkeakoulujen ja toisen asteen oppilaitosten on tehtävä läheistä yhteistyötä yritysten kanssa ja tuettava näitä oman toimintansa kehittämisen uuden teknologian avulla.
9. Julkisen sektorin on oltava myös jakamassa yritysten riskiä uusien teknologioiden kehittämisenä. Esimerkiksi Wärtsilän uusiutuvalla energialla toimiva moottori voidaan ottaa ensin paikallisten energia-alan toimijoiden käyttöön.
10. Tekoälystä on kehitettävä jokaisen kansalaisen ulottuvilla oleva tuki, joka etsii kysytäessä tiedon mihin tahansa kysymykseen hyödyntäen verkon julkisia asiakirjoja, julkaisuja tutkimuksia ja vaikka Wikipedian artikkeleita. Ihmisen omiin tietoihin yhdistettyynä tuki voi suositella viikon ruokalistaa, uutta harrastusta tai vastata vaikeisiinkin päättelyä vaativiin tehtäviin.

Teknologia ei tule korvaamaan ihmillistä kontaktia tai ratkaisemaan kaikkia yhteiskunnallisia ongelmia - todellakaan. Monessa siitä kuitenkin on apua ja se voi parantaa mahdollisuksi amme keskittyä vaikeampien ongelmien korjaamiseen. Siksi meidän on kyettävä hyödyntämään mahdollisuutemme.

Matias Mäkinen

Vaasan rintama- ja sotaveteraanien naisjaoston juhlassa kuckittiin naisjaoston uutera puheenjohtaja Aino Siltanen, kunniajäsen ja veteraani Sirkka Pohto, kunniahuoneenjohtaja Anna-Liisa Tuomi, kunniajäsenet Maj-Else Granlund ja Maire Harri sekä jaoston sihteeri Tuulikki Aromaa.

Vaasan rintama- ja sotaveteraanien naisjaosto 50-vuotta: **PIDETÄÄN HUOLTA TOISISTAMME**

Vaasan Rintama- ja Sotaveteraanit ry:n naisjaosto vietti 50-vuotisjuhlaansa ravintola Silveriassa arvokkaissa merkeissä. Paikalla oli salin täydeltä ihmisiä arvovaltaineen vieraineen. Upeista järjestelyistä vastasi naisjaosto Aino Siltasen johdolla.

Juhlaan toivat tervehdyksensä eduskunnasta kansanedustaja Joakim Strand, Vaasan kaupungin puolesta kaupunginjohtaja Tomas Häyry, Pohjanmaan aluetoinimesta eversti Mauri Etelämäki, Vaasan sosiaali- ja terveystoimesta toimialajohtaja Jukka Kentala, Vaasan suomalaisesta seurakunnasta pastori Tuija Storbacka, Vaasan sotaveteraanipiiristä puheenjohtaja Bertel Widjeskog ja toiminnanjohtaja Tuula Harjunpää sekä veteraanien puolesta tervehdyksen lausui Karl-Erik Källström.

Juhlavaa tapahtumaa siivittivät myös tunnelmaan sopivat musiikkiesitykset, joista vastasivat Alexei Meidzof, viulunsoiton lehtori Kuula-opistosta, klassisen laulun opiskelija Serena Erhie sekä haitaristi Erkki Vainionpää.

Tervehyssanat lausui Aino Siltanen, joka myös kertoi naisjaoston mielenkiintoisista vaiheista 50 vuoden taipaleelta eiliseestä tähän päivään.

Juhlivan naisjaoston puheenjohtaja Aino Siltanen kertoii, että Vaasan rintama- ja sotaveteraaniyhdistys oli vuosikokousseaan maaliskuussa 1970 päättänyt liittyä Suomen sotaveteraaniliittoon. Tuolloin vuosikokouksessa oli tuottu esille, että yhdistyksen toiminnan kannalta olisi erittäin tärkeää saada veteraanisaret toimintaan mukaan.

Silloinen yhdistyksen puheenjohtaja Birger Palonkoski esittikin puheenvuorossaan perustelut naisjaoston perustamiseksi.

- Naiset ovat idearikkaampia ja aloitekykyisempiä kuin miehet monissa käytännön asioissa, joten veteraanien toiminta saa heiltä hyviä virikkeitä.

Naisjaoston perustava kokous pidettiin Vaasan Suomalaisella Klubilla 20. huhtikuuta 1970. Kokoukseen osallistuivat Martta Melantie, Toini Rajala, Liisa Närä, Tuulikki Mikola, Toini Helmisuo ja Helena Koskenmäki.

Tehtäväksi annettiin sotaveteraanien avustaminen sekä juhlapaikkojen virkistystilaisuuksien järjestäminen veteraaneille ja heidän perheilleen.

Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Martta Melantie ja vuoden lopussa naisjaostossa oli jo 62 jäsentä.

Naisjaoston toiminta jatkui vilkkaana ja aktiivisena. Tästä osoituksena oli kasvava jäsenmäärä. Vuonna 1997 oli jaostossa jäseniä jo 250, joista 54:llä oli rintamatunnus RPT.

- Vuonna 2009 kaikki naisjaoston jäsenet liittyivät veteraaniyhdistyksen jäseniksi, ja näin menetellään edelleenkin jaostonme liittyvien uusien jäsenten kohdalla. Kuluneiden 50 vuoden aikana on toimintamme saanut vakiintuneita muotoja, ja on myös löydetty uudenlaistakin sisältöä toimintaamme, sanoo Siltanen.

Kaksi tehtävää ja roolia

Naisjaostolla on ollut Siltasen mukaan kaksi tehtävää ja roolia.

- Koska olemme olleet piirimme ainoa naisjaosto, seurasii lähiomaisuus, ettei olimme myös yhtä kuin piirin naistoimikunta. Sillä oli edustajansa niin piirin organisaatiossa kuin myös valtakun-

Vaasan kaupungin puolesta onnittelut juhivalle jaostolle toi kaupunginjohtaja Tomas Häyry tyylitkäässä Strömsö villapaidassaan.

Veteraanien tervehdykset juhlivalle naisjaostolle lausui Karl-Erik Källström

Kansanedustaja Joakim Strand toi eduskunnan terveiset Vaasaan ja juhlivalle naisjaostolle.

nallisessa Suomen sotaveteraaniliiton naisjärjestössä vuodesta 1980 aina naisjärjestön purkamiseen 2014 saakka. Lisäksi naisjaosto on edustanut piirin ja yhdistyksen hallituksissa monen monissa toimikunnissa ja ryhmissä.

Naisjaosto osallistuu erilaisiin paikallisiin ja valtakunnallisiin maanpuolustustilaisuuksiin, yhdistysten kanssa seppelpartioja lippupartiotekstiivin jne.

Naisjaosto on toteuttanut matkoja ja retkiä, järjestänyt erilaisia juhlia ja hengellisiä tilaisuuksia, ystäväpalvelutoimintaa sekä virkistys- ja kuntoutustoimintaa jne.

- Meidän kunnia-asianamme on lisätä kaikella monipuolisella toiminnallamme veteraanityön arvostusta, painottaa Siltanen.

Naisjaosto on pyrkinyt huolehtimaan jäsentensä fyysisestä ja psyykkisestä jaksamisesta.

- Veteraanien henkilökohtaisen tuen tarve lisääntyy jatkuvasti ja toiminta, jolla sisarien ja veljien yksinäisyyden ja ikääntymisen ongelmia helpotetaan, on sitä parhainta toimintaa. Sisaryömme on rahalla mittamatonta merkittävää sosialista palvelutyötä ja ystäväpalvelua parhaimillaan, korostaa Siltanen.

Naisjaoston standardin sinivalkoinen symboli Veteraanisaren sydämessä kuvailee hyvin yksinkertaisesti ja ytimekkäästi sitä, miten jaosto tee suurella sydämellä työtä veteraanien, puolisoiden ja leskien parhaaksi auttaen, tukien ja palvellen heitä niin kauan kuin he tarvitsevat meitä.

Pidetään huolta toisistamme!

Teksti ja kuvat:Juha Rantala

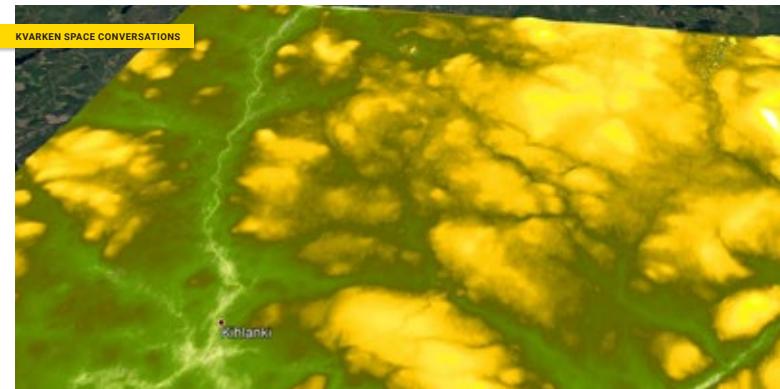

Vaasan rintama- ja sotaveteraanien naisjaosto juhli upeissa ja juhlavissa merkeissä 50-vuotistaivaltaan ravintola Silveriassa lokakuun lopulla.

AVARUUSDATA JA SUHTEELLISUUSTEORIA TUTUKSI WIC:ILLÄ

WIC on mukana tieteen jakamisessa koululaisryhmissä yhdessä Kvarken Space Economyn kanssa. Tarkoituksena on tuoda koululaiset, peruskoulusta toiselle asteelle, lähemmäs puhuttelevaa avaruusteknologiaa, kertomalla Merenkurkun omasta satelliittista ja satelliittidatan mahdollisuksista. Sen lisäksi selitämme ryhmille Einsteinin suhteellisuusteoriaa ymmärrettävästi Muon-partikkeldetektorin avulla.

Osallistuminen ei maksa mitään, emme myöskään rajaa osallistumista ainoastaan koululaisryhmiin. Tilaisuuksia voidaan

pitää ruotsiksi, suomeksi ja englanniksi tarpeen mukaan. Pyydämme teitä kertomaan tästä mahdollisuudesta koululaisille, opettajille, vanhemmille. Avaruusteknologia on jo arkipäivää, mutta silti se tuntuu kovin... kaukaiselta.

Ilmoittautumisia otetaan vastaan sähköpostitse osoitteessa janne.perttu@wic.fi, lisätietoja puhelimitse +358 50 473 4444.

Janne Perttu

THIS WEEK IN SCIENCE

@ScienceAlert

01 - 07 November 2021

Find out more on [sciencealert.com](https://www.sciencealert.com)

A strange drop in American body temperatures over the past 200 years may be due to a decline in physical activity.

Plant genes from Earth's harshest desert may hold the keys to feeding the hotter and drier future we're facing.

A mysterious corridor of glass shards in Chile's Atacama Desert may be the result of a large meteor explosion.

Geologists warn there may not be any detectable warning signs before the next supervolcano eruption.

Zinc really might help treat a cold, new study suggests. But it only makes a noticeable difference if taken before you get sick.

NASA's Curiosity has discovered previously undetected organic molecules on Mars, using a promising new technique.

Bock's

BOCK'S Village SHOP & Café

Avoinna ti-la 12-18   Öppet ti-lö 12-18

Anna Westerlund

Vaasa

Untamonloukon Savujuustua

Laihia

Lähes koko valikoima herkullisia savujuustoja!
Täydellisiä ruoanlaitossa!

Så gott som hela sortimentet läckra rökta ostas!
Perfekta i matlagning!

Läckra kanelsnurror och tacopaj!
FRE och LÖ

**Joululahjoja
lahjapaketoinnilla!
Monta eri vaihtoehtoa!**

**Julgåvor i vacker
gåvopaketering!
Flera olika alternativ!**

BOCK'S JOULUMARKKINAT

BOCK'S JULMARKNAD

18.12. KLO / KL 12-16

Paikallisesti tuotettua ruokaa ja ruokatarvikkeita, käsityötä ja paljon muuta!

Lämmin juomatarjoilu! Lahjapaketointi!

Ohjelmaa koko perheelle, kaiken ikäisille!

Ohjelmassa mm.

- * Joululounas klo 12-16
- * Pikku Aasi Nukketeatteri esitys: Talvinen tarina. Klo 13.00 suomen kielellä ja klo 15.00 ruotsin kielellä. Kesto 33 min. Sopii 3-100 vuotiaiale. Ilmainen sisäänpääsy!
- * Pohjanmaan Yhdistykset järjestää jouluvisan, suomeksi.
- * Vamia järjestää jouluisen tehtäväradan ulkona sään sallissa, sisällä tarpeen tullen.

BOCK'S JOULUMARKKINA LAUTANEN

Aikuiset 16 € Lapset 2-15 v 9 €
Tarjoillaan klo 12-16

Pääruoka:

Björkensin perinteistä joulukinkkua
Bock'sin makkaroita
Konjakki sinappikastike
Talon porkkanalaatikko ja lanttulaatikko
Västerbottenjuustolla gratinoidut kermaperunat
Haudutettua punakaalia
Haudutettuja luumuja
Herneitä

Jälkiruoka:

Suklaamousse & kermavaahto
Lapsille myös jäätelötikku vaihtoehtona

Lokalproducerad mat och maträvaror, hantverk och mycket mer!

Varm dryckesservering! Julklappspaketering!

Program för hela familjen, i alla åldrar!

I programmet bland annat:

- * Jullunch kl 12-16
- * Dockteatern Lilla Åsnan uppträder: Vinterberättelse. Kl 13.00 På finska och kl 15.00 på svenska. Längd ca 33 min. Lämplig för 3-100 åringar. Fritt inträde!
- * Österbottens Föreningar ordnar en julquiz, på finska.
- * Vamia ordnar en uppgiftsbana med jultema. Utomhus om vädret så tillåter, annars inomhus.

BOCK'S JULMARKNADS MATRÄTT

Vuxna 16 € - Barn 2-15 år 9 €
Serveras kl 12-16

Huvudrätt:

Björkens traditionella julskinka
Bock's korvar
Konjaks-senapssås
Husets morotslåda och kållåda
Gräddpotatis gratinerad med västerbotten ost
Stuvad rödkål
Plommon
Ärter

Efterrätt:

Chokladmousse med vispgrädde
Åt barn även glasspinne som alternativ

KAUNEIMMAT Joululaulut

BOCK'S CORNER BREWERYN RAVINTOLASSA
18.12. KLO 16.30 JA 18.30
TERVETULOAI!

POHY
Pohjanmaan Yhdistykset
Österbottens Föreningar

vamia

JÄRJESTÄJÄ:
VAASAN
SUOMALAINEN
SEURAKUNTA

6.12 Måndag/maanantai:

7.12 Tisdag/tiistai:

Karelsk stek, potatismos G, L
Stekt sikfile med tapenade, potatismos G, L
Svamprisotto med stekt halloumi G, L
Bock's lunchburgare / nötkött/vegetarisk & örtklyftpotatis L
Karjalan paisti, perunamuusi G, L
Paistettu siikafile ja tapenade, perunamuusi G, L
Sienirisotto ja paistettu halloumi G, L
Bock's lounasburger / beef / vege & yrtilohkoperunat L

8.12 Onsdag/keskiviikko:

Pannbiff med löksås, kokt potatis G,L
Stekt laxkotlett med örtdcreme fraische, kokt potatis G, L
Svamprisotto med stekt halloumi G, L
Bock's lunchburgare / beef / vegetarisk & örtklyftpotatis L
Pannupihvi ja sipulikastike, keitetty peruna G, L
Paistettu lohikyljys ja yrtdcreme fraische, keitetty peruna G, L
Sienirisotto ja paistettu halloumi G, L
Bock's lounasburger /beef/vege & yrtilohkoperunat L

9.12 Torsdag/torstai:

Aurostgratinerat broilerbröst med rödvinssås, rostad potatis G, L
Panerad späta med citronmajonnäs,rostad potatis L
Svamprisotto med stekt halloumi G, L
Bock's lunchburgare / beef/vegetarisk & örtklyftpotatis L
Plättar, sylt och vispgräddé L
Aurajuustolla kuorrutettu broilerin rinta ja punaviinikastike paahdettu peruna G, L
Paneroitu kampela ja sitruunamajoneesi, paahdettu peruna L
Sienirisotto ja paistettu halloumi G, L
Bock's lounasburger /beef/vege & yrtilohkoperunat L
Ohukaisia, hillo ja kermavaahto L

10.12 Fredag/perjantai:

Panerad grisschnitzel med svampsås, klyftpotatis L
Ugnstekt abborre och smörsås, klyftpotatis G, L
Svamprisotto med stekt halloumi G, L
Bock's lunchburgare / beef / vegetarisk & örtklyftpotatis L
Paneroitu porsaankleje ja siemikastike, lohkoperuna L
Uunipaistettu ahven ja voikastike, lohkoperuna G, L
Sienirisotto ja paistettu halloumi G, L
Bock's lounasburger /beef/vege & yrtilohkoperunat L

13.12 Måndag/maanantai:

14.12 Tisdag/tiistai:

Panerat broilerbröst med bearnaise, rostad potatis L
Stekt röding med pernodsås, rostad potatis G, L
Svartbönsbiff med chilimajonnäs och klyftpotatis G, L
Bock's lunchburgare / nötkött/vegetarisk & örtklyftpotatis L
Paneroitu broilerinrinta ja bear-naise, paahdettu peruna L
Paistettu nieriä ja pernodkastike, paahdettu peruna G, L
Mustapapupihvi ja chilimajoneesi ja lohkoperuna G, L
Bock's lounasburger / beef / vege & yrtilohkoperunat L

15.12 Onsdag/keskiviikko:

Kassler med rödvinssås, kokt potatis G, L
Ugnstekt forell med räksås, kokt potatis G, L
Svartbönsbiff med chilimajonnäs och klyftpotatis G, L
Bock's lunchburgare / beef/vegetarisk & örtklyftpotatis L
Kassleri ja punaviinikastike, keitetty peruna G, L
Paistettu kirjolohja ja rapukastike, keitetty peruna G, L
Mustapapupihvi ja chilimajoneesi ja lohkoperuna G, L
Bock's lounasburger /beef/vege & yrtilohkoperunat L

16.12 Torsdag/torstai:

Pannbiff med pepparsås, klyftpotatis G, L
Stekt abborre med tomatsås, klyftpotatis G,L
Svartbönsbiff med chilimajonnäs och klyftpotatis G, L
Bock's lunchburgare / beef/vegetarisk & örtklyftpotatis L
Äppelpaj med vanilsås L
Pannupihvi ja pipjurikastike, lohkoperuna G, L
Paistettu ahven ja tomaattikastike G, L
Mustapapupihvi ja chilimajoneesi ja lohkoperuna G, L
Bock's lounasburger /beef/vege & yrtilohkoperunat L
Omenapiirakka ja vaniljakastike L

17.12 Fredag/perjantai:

Oxtek med skysås , klyftpotatis G, L
Panerad späta med örtgräddfil,klyftpotatis G, L
Svartbönsbiff med chilimajonnäs och klyftpotatis G, L
Bock's lunchburgare / beef / vegetarisk & örtklyftpotatis L
Häränpaisti ja liemikastike, lohkoperuna G, L
Paneroitu kampela ja yrttikermavili, klyftpotatis G, L
Mustapapupihvi ja chilimajoneesi ja lohkoperuna G, L
Bock's lounasburger /beef/vege & yrtilohkoperunat L

Lunch / Lounas 11,00 €, Lapset/barn (4-12 v 6€)(0-4v 0€) sis. jäätelö/glass
Bock' LOUNASBURGER beef/vege & yrtilohkoperunat 13,00€/ Bock's LUNCHBURGARE
nötkött/vegetarisk & örtklyftpotatis 13,00 €

Lunchen inkluderar en varierad salladbuffé & varm huvudrätt och Wasa kaffe/te, kex
Lounas sisältää monipuolisen salaattibuffetin & lämpimän päruuan ja Wasakahvi/
tee, keksijä

TÄNKARTALKOT INITIERAR NYA SÄTT ATT UNDERSVISA

På torsdagen den 2.12 kl 18 samlas en grupp av lärare och andra samhällsengagerade personer på WIC med syftet att starta Living Lab-undervisning i nya omgivningar (dvs. utanför klassrummet), för att öka elevernas intressen för sådana skolämnen och fenomen som bäst kan demonstreras och uppfattas där som de uppstår. Vi vill dra nytta av människans naturliga nyfikenhet, och själv tror jag att den bäst väcks i ett icke-sterilt område.

Våra initiativtagare Alexandra Wasberg, Nina Söderberg och Emma Dahl har sammankallat även representanter från Stormossen, Vasa Elektriska och Åbo Akademi. Det finns ännu några platser kvar, anmäl dig till epostadressen nedan.

Vad tror du, bästa läsare, är fördelarna i sådan undervisning? Vilka är största hindren? Kommentera gärna via mejl till janne.perttu@wic.fi, eller delta i en bredare diskussion i WIC-appen, temat LivingLab hittar du via följande länk: wic.upcode.net Med att använda appen hjälper du oss samtidigt att förbättra den.

Janne Perttu
+358 50 473 4444
janne.perttu@wic.fi

digialbum

Julkaisemme viikoittain lukijoiden kuvia digialbumissa. Voit osallistua sähköpostitse, lähettiläällä kuviasi sekä nimesi osoitteeseen mega@upc.fi

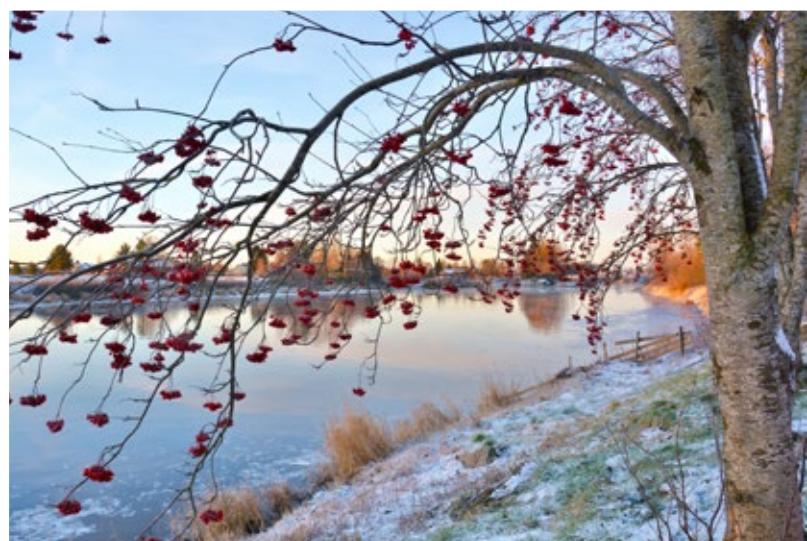
Vi publicerar varenda vecka våra läsares bilder i digialbumet. Du kan delta via e-post. Skicka in bilden till mega@upc.fi med namn och ort.

Gertrud Engman, Helsingby. "November".

Heikki Hongisto, Vaasa. "Ensi lumi".

Reijo Kärkkäinen, Isokyrö. "Pihlajanmarjat Pakkasaamussa kyrönjoenvarrella."

Esa Rönkä, Vaasa. "Aikainen aamu tihkusateessa Kyrönjoella."

Christian Nykund, Vasa. "Hög tid att ta upp båten. Bilden är tagen 23.II vid Fiskstranden i Vasa."

Linda Dahlvik. "Abborrön 20.II.2021."

Matti Hietala, Vaasa. "Marraskuun aurinkoa 20.II.2021 Lohtaja".

Lilian Backa,Närpes. "Elmo väntar på vintern."

Veli-Jussi Koskela. "Syksyn paikallista värioloistoa."

Kristina Granholm, Övermalax. "Nötskrikan på besök."

C. Grankull, Vaasa. "Talvinen aamu 22.11.21 Vaasassa. Vintermorgon i Vasa."

Leena Minkkinen.

Marianne Gråbbil-Hakkola.

Boris Berts. "Vasa 23.11.2021."

Toimitus / Ilmoitukset / Redaktion / Annonser:

Dzina Maiseichyk, 050 452 7007

mega@upc.fi - www.megamedia.fi

Avustajat / Medarbetare: Juha Rantala, Hans Hästbacka

Luo kampanjan – myös mobiiliisti. Kampanjlösningar – även mobila.

Ilmoitushinta tekstillä 1,70 Eur/pmm + alv. Annons i text 1,70 Eur/ spmm + mvs.

Mediamyynti / Mediaförsäljning: mega@upc.fi

Mediakortti / Mediakort: www.megamedia.fi

Kustannus / Utgivare:

UPC
media

COMMUNICATION CENTER

Paino / Tryck:

UPC
print

COMMUNICATION CENTER

OBSERVATEUR

▲ Marraskuun talvea, 26.11.2021 Vaasa".
Observateur: Matti Hietala, Vaasa

▲ Jäätaidetta / Iskonst
Observateur: Marianne Gråbbil-Hakkola

▲ Pakkaspäivän töröttäjät
Observateur: Esa Rönkä, Vaasa

▲ Kuin kaksi kuuta.
Observateur: Tuula Åstrand, Mustasaari

▲ Isänpäivän pyöräilijä
Observateur: Juhani Alhomäki, Ylistaro

▲ Passligt till lillajul blev det så här vinterligt här i Vasa. Bilden är tagen vid Gustavborgs badstrand
Observateur: Christian Nylund, Vasa

▲ Talven eka jäälyhty!
Observateur: Anna-Marja Pensas Helsingby

Ota kuva ja kommentoi lyhyesti – max noin 100 merkkiä – tapahtumaa, treffiä, luonto- kokemusta, rakennelmaa, ilmiötä, rakennusta, esinettä, tosiasiaa, - jotaan jolla kuva voi saada osallisuutta aikaan. "Blogga" ja kehittä Pohjanmaata!

Lähetä kuva ja teksti sähköpostitse osoitteeseen mega@upc.fi, merkitse aiheeksi "Observateur". Jokaista julkistusta kuvaan kohden, kerääntyy 1 piste joka vastaa 1 euroa.

Kun on kerännyt 10 pistettä, saa 10 euron arvoisen lahjakortin Bock'sin kyläkauppaan.

Ta en bild och kommentera kort – max 100 tecken – en händelse, ett evenemang, en naturupplevelse, en konstruktion, ett fenomen, ett föremål, ett faktum, - något som med en bild kanske får engagemang till stånd. "Blogga" fram Österbotten!

Sänd bilden och texten per mejl till mega@upc.fi märkt "Observateur".

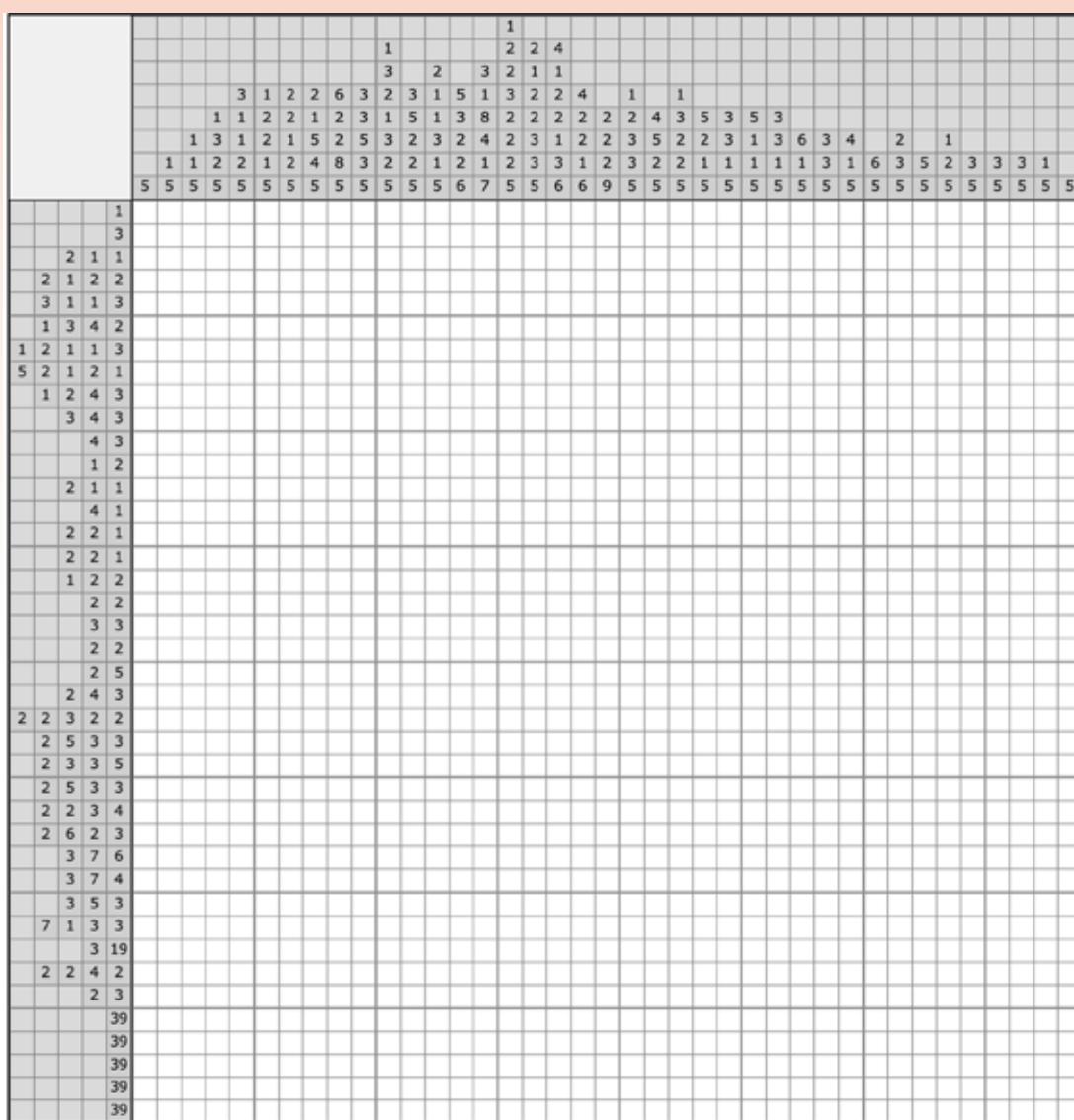
För varje publicerat bidrag genereras 1 poäng vilket motsvarar 1 euro. När 10 poäng samlats, får man ett presentkort värt 10 euro till Bock's byabutik.

SUDOKU - COMICS - JAPANESE PUZZLE

JAPANSKT BILDKRYSS

JAPANILAINEN RISTIKKO

SUDOKU

#1

			3				9	
1						4	2	
	2	8	6				7	1
5				9	7		8	2
2	6		8	4				7
3	4				8	1	5	
		7	2					8
5					1			

#2

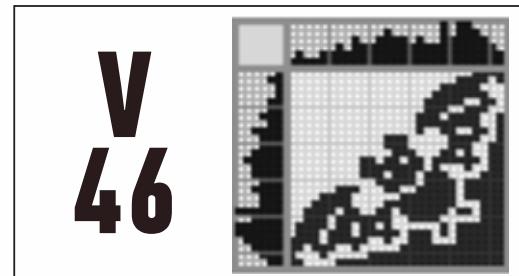
	8			4			
			1	9			
6		5	8	3			
9				5		2	1
	5	6				4	7
3	1			7			5
8			4	7	3		9
		6	9				
		3			8		

#3

		9			3	6	
					9	4	8
7			2				9
8	5		7	9			
		7	2		4	5	
				8	5		3
9				4			5
6		2	9				
		5	8			9	

ZITZ

NONOGRAM RATKAISU / LÖSNING

BAZI & MAZI

RATKAISU / LÖSNING

#1

6	7	5	3	1	2	8	9	4
1	9	3	7	8	4	2	6	5
4	2	8	6	5	9	3	7	1
5	3	4	1	9	7	6	8	2
7	8	1	5	2	6	9	4	3
2	6	9	8	4	3	5	1	7
3	4	2	9	7	8	1	5	6
9	1	7	2	6	5	4	3	8
8	5	6	4	3	1	7	2	9

#2

7	8	1	5	6	4	9	3	2
4	2	3	7	1	9	5	6	8
6	9	5	8	3	2	1	4	7
9	7	8	4	5	3	6	2	1
2	5	6	9	8	1	4	7	3
3	1	4	2	7	6	8	9	5
8	6	2	1	4	7	3	5	9
5	3	7	6	9	8	2	1	4
1	4	9	3	2	5	7	8	6

#3

5	8	9	4	7	3	6	1	2
2	3	1	5	6	9	4	7	8
4	7	6	1	2	8	3	9	5
8	5	3	7	9	1	2	6	4
9	6	7	2	3	4	5	8	1
1	2	4	6	8	5	7	3	9
7	9	8	3	4	2	1	5	6
6	1	2	9	5	7	8	4	3
3	4	5	8	1	6	9	2	7

2021
JOULULOUNAS

JOULULOUNAS BOCK'S RAVINTOLASSA 36€/HLÖ

ALKUPALASALAATTIBUFFET

Perinteinen joululimppu, siemennäkkileipä, tumma hapankorppu
merisuolavoi + gluteeniton leipä

Bock's OLUT-BBQ-silli L,G

Katajanmarjasilakka L,G

Talon konjakki-sinappisilli L,G

Sundomin savustettulohifilee L,G

Salami L,G

Bock's perunasalaattia ja kylmäsavustettua lohta L,G

Punajuuri-vuohenjuustosalatatti L,G

Vihersalaatti L,G

Oliivia L,G

Marinoitua artisokkaa L,G

korianterilla maustettu kikherne L,G

Salaattisiemeniä L,G

Pikkeliöttyjä juureksia ja raasteita L,G

Thousands Island-kastike L,G

Rosmariini-oliiviöljy L,G

Vadelmavinaigrette L,G

Sitruunavinaigrette L,G

PÄÄRUOKABUFFET

Björkenssin joulukinkkua L,G

ja konjakki-pippurikastike L,G

Savustettualohta L,G ja tillifenkoliremuld L,G

Bock's Bratwurst ja Fenkolinmakkara L,G

Kermaperunaa Västerbotten-juustolla L,G

Talon siiderissä haudutettuja juureksia L,G

Siirappikuorrutettu lanttulaatikko L,G

Perinteinen porkkanalaatikko L,G

Aurajuusto, kermajuusto, briejuusto,
viikunamarmeladi, viinirypäleitä L,G ja keksejä L

Suklaa Brownie & glögi kastike L,G

Lähituotettua leipäjuustoa L,G

ja sokerilakkoja L,G

Fudge L,G

